

Список використаної літератури

1. Владимирский А. В. На киевском направлении / А. В. Владимирский. – М. : Воениздат, 1989. – 490 с.
2. Петров В. С. Прошлое с нами / В. С. Петров. – К. : Политиздат Украины, 1987. – 520 с.
3. Иринархов Р. С. Киевский Особый / Р. С. Иринархов. – М. ; Мінськ : Вид-во «АСТ»; «Харвест», 2006. – 610 с.
4. Бещанов В. Танковый погром 1941 года / В. Бещанов. – Мінськ : Вид-во «Харвест», 2004. – 412 с.
5. Исаев А. В. От Дубно до Ростова / А. В. Исаев. – М. : ТРАНЗИТКНИГА, 2005. – 584 с.
6. Российский государственный военный архив (РГВА), ф. 36967, оп. 1, д. 54.
7. Службовий документ по російським береговим укріпленням. – Берлін, 1942. – 690 с.
8. Гейер Г. От Буга до Кавказа / Г. Гейер, Е. фон Маккензен. – М. : Вид-во «Транзит-Книга», 2004. – 518 с.
9. Коваль М. В. Довгогривала фортифікація на теренах України напередодні та під час Другої світової війни. Міфи і реалії / М. В. Коваль. – К. : ТОВ Вид-во «КЛІО». – Ч. 1. – 418 с.
10. Ющенко М. В. Владимир-Волынский укрепленный район / М. В. Ющенко, А. Л. Крещанов // Крепость Россия. Фортификационный сборник. – 2008. – № 3. – С. 292–349.

Одержано редакцією 21.01.2014

Прийнято до публікації 15.05.2014

Аннотация. *Коваль М. В. Владимир-Волынский укрепрайон: «локальные неудачи» большого поражения.* Проанализированы некоторые аспекты строительства и подготовки Владимир-Волынского укрепленного района к боевым действиям. Реконструирован ход боевых действий в полосе Владимир-Волынского укрепрайона в июне 1941 года. Согласно планов прикрытия государственной границы на участке обороны Владимир-Волынского УРа, предвиделось, что боевые действия со стороны Германии начнутся с провозглашения войны, однако судьба распорядилась по-другому. Неожиданное для советского руководства начало войны смешало все планы командиров. Им пришлось принимать решения в условиях жесточайшего цейтнота. А тем временем гарнизоны Владимир-Волынского УРа в полной изоляции, мужественно и стойко защищали свои огневые точки.

Ключевые слова: Владимир-Волынский укрепрайон, дивизия, полк, пограничный отряд, гарнизон, Западный Буг, узел обороны

Summary. *Koval M. Volodymyr-Volynskiy fortified area: «Local Failures» of the great defeat.* The article analyzes the problem of Volodymyr-Volynskiy fortified area that were in complete isolation, without the support of artillery and infantry, long-termed fire facilities bravely defended their facilities from air strikes till the last breath. The author named few reasons that caused to a breakthrough. Firstly, the commanders identified not quite correctly the probable direction of the main attack of the enemy. Secondly, the commanders of the 87th Infantry Division with the start of the war began to act not according to coverage plan along the whole line of division defense. Thirdly, the command of the 5th Army did not use the powerful 41st Panzer Division, which was located in Volodymyr-Volynskiy and according to the coverage plan before the war began to concentrate near Kovel, Lyuboml, Oles. Fourthly, the command of Volodymyr-Volynskiy FA lost control over the subordinate machine-gun battalions and artillery batteries. Therefore, the scattered heroic actions of the Volodymyr-Volynskiy FA long-termed fire facilities garrisons, that for the most part in complete encirclement, were consistently and methodically blocked and destroyed by enemy's assault teams, fought to the last soldier, to the last cartridge, had been fighting till the end of June 1941, but could not change the course of history.

Key words: Volodymyr-Volynskiy fortified area, division, regiment, border unit, garrison, the Western Bug, defense unit

УДК (477.87)«1956»

Л. І. Капітан

ПОДІЇ 1956 р. В УГОРЩИНІ: ВІДЛУННЯ У РАДЯНСЬКОМУ ЗАКАРПАТТІ

У статті висвітлено відлуння угорських подій 1956 р. у Закарпатті та проаналізовано суспільну думку, настрої інтелігенції краю в контексті національної політики радянської влади.

Ключові слова: Угорська революція 1956 р., радянська влада, населення, Закарпаття

Постановка проблеми. Масштабні політичні та соціально-економічні перетворення, які в останні роки відбуваються в нашій країні, вимагають переосмислення багатьох сторінок історії і не лише власної. Не є винятком і події, що відбулися у 1956 р. в Угорщині, відгомін яких як і у всій країні, так і в Закарпатті був доволі відчутним.

Офіційна радянська пропаганда, спрямовуючи суспільну думку в напрямі усвідомлення тези про обов'язок «... допомоги угорським революційним силам розгромити (4 листопада) заколот» [5, 73], оголосила угорську революцію 1956 р. контрреволюційним заколотом.

Аналіз останніх досліджень. Політичні умовами, в яких працювали угорські і радянські дослідники, відсутність доступу до першоджерел зумовили той факт, що переважна більшість літератури, що була опублікована гарячими слідами тих подій, а також та, яка виходила до краху комунізму, має тенденційний характер [5, 7, 18, 19]. Табу про події двох осінніх місяців 1956 р. почалося розвіюватися лише в 1989-му р.

Новітні дослідження останніх 15 років дали можливість скласти достатньо повну і об'єктивну картину, яка відображена як у монографічних, колективних працях [4, 8, 9, 13, 16, 29], так і в періодиці [1, 2, 6, 14, 17, 21, 28].

Мета. Метою нашої статті є спроба проаналізувати суспільну думку, настрої інтелігенції Закарпаття в контексті національної політики радянської влади.

Виклад основного матеріалу. Угорська революція розпочалася 23 жовтня 1956 р. студентською демонстрацією у Будапешті біля пам'ятника польському генералові Юзефові Бему, героєві угорського повстання 1848 р. проти Габсбургів. Розстріл цієї демонстрації та масового мітингу жителів Будапешту 25 жовтня агентами угорської таємної поліції спричинили початок вуличних сутичок й масових стихійних розправ з комуністами та їхніми прихильниками.

Тогочасний угорський лідер Ерно Геро оголосив надзвичайний стан й звернувся по допомогу у формі збройного втручання до СРСР, після початку якого боротьба набула характеру загальнонаціонального повстання проти іноземної інтервенції. Масові заворушення припинилися лише 28 жовтня 1956 р., після укладення перемир'я між місцевими комуністами й повстанцями. На основі досягнутих угод було сформовано новий коаліційний уряд на чолі з Імре Надем [23]. Того ж дня перший секретар Угорської соціалістичної робітничої партії Я. Кадар утік з Будапешту до м. Солнок у Східній Угорщині, де 4 листопада проголосив створення нового, лояльного до СРСР уряду й «запросив» радянські війська підтримати його. Бої з ними повстанці проводили до грудня 1956 р., але зазнали поразки. І. Надь був захоплений у полон і 16 червня 1958 р. страчений.

Внаслідок збройного втручання СРСР у події Угорської революції 1956 р. й під час боротьби повстанців з угорськими силами безпеки й радянськими інтервентами загинуло чимало угорських громадян. Крім того, упродовж 1956–1959 рр. під слідством за обвинуваченням у політичних справах перебувало 35 тис. угорських громадян, з яких 26 тис. по-стали перед судом, а 22 тис. – засуджені за участь у повстанні, спротив владі й спробу втечі за кордон [22, 76; 12, 310–311].

Радянських інтервентів загинуло 669 солдатів, сержантів та офіцерів, 1450 – дістали поранення, 51 військовослужбовець пропав без вісті (частина перейшла на бік повстанців й загинула зі зброєю в руках або емігрувала на Захід) [22, 76].

Підсумок угорських подій підбила XI сесія Генеральної Асамблеї ООН. 12 грудня 1956 р. більшістю держав на ній було ухвалено резолюцію, яка засудила СРСР за «порушення політичної незалежності Угорщини» [11].

Восени 1956 р. у Закарпатті десятки окремих осіб й невеликих груп виявили симпатії до революційних подій в Угорщині. Частину місцевих прихильників угорських революціонерів радянська адміністрація засудила до позбавлення волі, з іншими провели «профлактичну роботу» у сільських відділеннях і районних відділах міністерства внутрішніх справ та Комітету державної безпеки УРСР.

Закарпаття наводнили радянські війська, котрі перекидалися в Угорщину на придушення революції. Вони взяли під суцільний контроль державний кордон і прикордонні села. В Ужгороді невідлучно перебував другий секретар ЦК КПУ Микола Підгорний. У селі Коритняни під Ужгородом швидко звели потужну радіостанцію, що транслювала передачі на всю Угорщину. Саме звідси новий угорський лідер Янош Кадар звернувся до співвітчизників із закликком припинити братовбивче кровопролиття.

Під час польських та угорських подій 1956 р. республіканська адміністрація та КГБ УРСР постійно здійснювали моніторинг суспільних настроїв жителів республіки з приводу перебігу подій у сусідніх «братніх республіках» так званого «соціалістичного табору».

3 листопада 1956 р. за підписом секретаря ЦК КПУ С. Червоненка до ЦК КПКР було адресовано меморандум, в якому після загальних декларацій про «всенародну підтримку»

інтервенції СРСР в Угорщині [24, 2] наведено конкретні висловлювання у зв'язку з подіями у Польщі й Угорщині.

Так, наприклад, завідувач кафедри загальної історії Ужгородського державного університету доцент Микола Михайлович Лелекач [20, 104–105] нібито стверджував, що путч влаштували «колишні торговці, буржуї, офіцери, невдоволені народно-демократичним ладом. [...] В Ужгороді також є такі особи. Недарма звать фанерно-меблевий комбінат «панською» фабрикою. Тут дуже багато працює людей, які за угорців займали певне становище, а тепер змушені працювати. Радянський уряд правильно робить, що допомагає своїми військами відновлювати лад у Будапешті» [24, 3].

Такою була точка зору українця, завідувача кафедрою й доцента державного університету. Очевидно, його офіційний статус не залишав йому можливості висловлюватися інакше. Вірогідно, що й перше «радянське десятиліття» Закарпаття привичило представників розумової праці у регіоні до наявності у радянській системі популярної професії «таємних інформаторів», отже, на людях слід було висловлюватися винятково згідно з «генеральною лінією».

Цілком у рамках офіційного дискурсу, дещо дистанціюючись, щоправда, від «надмірностей» хрущовської «відлиги», оцінював перебіг подій місцевий угорець, також доцент Ужгородського університету Севбо: «Дуже соромно й так неприємно від подій в Угорщині, оскільки ми в цьому винні, не слід було викривати культ особи Сталіна, адже вороги Радянської держави й демократичних країн використали це у своїй провокаційній діяльності». Водночас Севбо висловлював слушне невдоволення тим, що радянська преса не вмщує докладних відомостей щодо подій в Угорщині, внаслідок чого поширюються, мовляв, провокаційні чутки, що усе населення Угорщини виступило проти свого уряду й проти радянської системи. «Наш уряд, – наголосив він, – приховуючи від народу перебіг подій в Угорщині, зайвий раз підкреслює власний відрив від народу, недовіру до народу. Оскільки уряд приховує, то, значить, не рахується з народом» [24, 5].

Зрозуміло, що особлива увага приділялася угорській меншості краю: «Абсолютна більшість населення прикордонних районів Закарпатської області, що складається переважно з угорців, правильно оцінює антинародну сутність заколоту в Угорщині. Колгоспники цих районів, як правило, добре забезпечені, отримують на трудовень до трьох кілограмів хліба й до п'яти рублів грошима» [24, 7–8]. У тому ж меморандумі зауважувалося, що, поряд із загальним схваленням лінії «партії та уряду», окремі негативні й ворожі висловлювання найчастіше належать особам «польської, угорської, єврейської національностей, а також колишнім українським націоналістам» [24, 6]. Серед певної частини угорців Закарпатської області спостерігався підвищений інтерес до трансляцій закордонного (угорського) радіо. Очевидно, під впливом цих передач мали місце «ворожі відгуки щодо введення радянських військ у Будапешт», погрози радянським громадянам – переважно, мовляв, з боку осіб, які нещодавно звільнилися з ув'язнення, поширення листівок тощо.

Так, наприклад, 28 жовтня у м. Берегово на багатьох вулицях були розкидані 152 антирадянські листівки угорською та російською мовами, спрямовані проти комунізму та євреїв, які вітали революцію в Угорщині. Листівки були виготовлені за допомогою гумових штампів. 30 жовтня 1956 р. аналогічного змісту листівки були виявлені в Ужгороді [24, 8].

Прибулий до батьків у містечко Тячево угорський громадянин Кекеші у розмові з місцевими мешканцями так з'ясував ситуацію в Угорщині: «Тепер ще краще буде, тому що Ракоші зняли з роботи. Коли Ракоші був міністром, то був великим злодієм. Він разом з Сталіним дуже багато невинних людей заарештував й розстріляв. Наша політика невдовзі буде новою, тому що у нас через пару місяців колгоспів не буде. У нас тепер знову хочуть поставити прем'єр-міністром Надь Імре. Якщо його виберуть, то він в першу чергу ліквідує усі колгоспи. Він вже одного разу хотів це зробити, але Ракоші викинув його з партії, а тепер народ вимагає Надя на посаду міністра. Ми не будемо довго чекати свободи, росіяни так будуть тікати, як німці у 1944 р. [...]. Ми не боїмося й не боятимемося й далі будемо працювати, щоби Закарпаття й інші землі повернути Угорщині назад. Невдовзі буде знову Велика Угорщина, як було 1914 року» [24, 9].

Відповідні органи під час угорських подій фіксували численні випадки ворожого ставлення до військовослужбовців СРСР. Так, 21 жовтня 1956 р. в Ужгороді місцевий мешканець – угорець – вигукнув на адресу лейтенанта Левшенкова з військової частини № 7422:

«Забирайтеся геть, окупанти!» Місцеві угорці 25 жовтня у буфеті, побачивши військовослужбовців, запитували їх, навіщо радянські війська опинилися у Будапешті. Угорці, мовляв, самі розберуться.

Зрозуміло, що радянсько-російське вторгнення в Угорщину спричинило зростання ксенофобських настроїв як у самій країні, так і на прилеглих територіях Радянського Закарпаття, де угорці становили компакту меншість. Зокрема, паспортистка будинкоуправління № 4 м. Ужгорода Ангела Вишкі схвально відгукувалася щодо того, що «угорський народ усунув колишнього прем'єр-міністра – єврея – й поставив свого – мадяра». Водій мукачівської автотранспортної колони угорець Бабіта погрожував своїм колегам – не угорцям: «Почекайте, прийде час, коли ви будете у мене у ногах повзати. Кісток звідси не унесете!» Відроджувалися сподівання місцевої угорської громади (принаймні її частини), що невдовзі Закарпаття повернеться до складу Угорщини. Непоодинокими були висловлювання невдоволення засиллям у регіоні надісланої зі Сходу номенклатури, переважно росіян. «Позасідали Івани на відповідальних місцях, а нашим місцевим [угорцям] роби, що хочеш, хоча вони й з вищою освітою, праці їм відповідної немає, – стверджував один з місцевих профспілкових працівників Фільцер. – В Угорщині погане становище, але народ не заспокоюється. Захопили від радянських військ два танки, тисячі людей загинули» [24, 10].

Демократичні зміни у своїй країні гаряче підтримувала абсолютна більшість студентів-угорців, які навчалися у вищих навчальних закладах УРСР. Республіканські органи державної безпеки фіксували численні прояви таких настроїв, бажання студентів виїхати до Угорщини й брати участь у революційних подіях.

З настроями й вчинками закордонних і місцевих угорців солідаризувалися й представники української інтелігенції, насамперед з кіл, причетних або близьких до колишнього національно-визвольного руху в Західній Україні, діяльності ОУН–УПА [24, 11].

Очевидно, що ЦК Компартії України, реагуючи на перебіг подій в Угорщині та Польщі, діяв у звичному для радянського режиму ключі. Крім репресивно-силових заходів, було зроблено наголос на агітаційно-пропагандистській роботі. Обкоми компартії по всій республіці й, насамперед у західному прикордонні, дістали вказівку посилити політичну роботу серед населення, роз'яснюючи йому перебіг подій у сусідніх країнах й нав'язуючи офіційну – «правильну оцінку подій у Польщі й Угорщині».

12 листопада 1956 р. перший секретар ЦК КП України О. І. Кириченко доповідав Президії ЦК КПРС щодо «правильного реагування населення республіки на події у Польщі, Угорщині, але «[...] серед певної групи осіб, особливо серед учасників націоналістичних організацій та банд, які повернулися з в'язниць і заслання, церковників, насамперед з числа уніатів та єговістів, мають місце демагогічні, антирадянські висловлювання [...]» [25, 157].

У цій же інформації йшлося про настрої окремих представників української інтелігенції, в тому числі й на Закарпатті, які порушували питання щодо упослідженого статусу української мови й культури в Українській радянській республіці [25, 159].

За тим же меморандумом окремі письменники республіки висловлювали думку, що в Україні відбувається повзуча русифікація, яка негативно позначається на розвиткові української культури і, «що це також використовується в антирадянській пропаганді як усередині країни, так і за кордоном українськими націоналістами й іншими ворогами радянського народу» [25, 160].

Виразні вимоги у Польщі й Угорщині 1956 р. щодо виведення радянських військ й обмеження втручання СРСР у внутрішні справи цих «суверенних» держав соціалістичного табору одним із своїх наслідків у Закарпатському регіоні мали підважування позицій Російської православної церкви й активізацію місцевого греко-католицького духовенства, яке провадило нелегальну душпастирську діяльність й нараховувало у своїх лавах чимало осіб, які щойно повернулися з радянських тюрем і таборів, відбувши термін покарання [15, 398–408].

Більшість возз'єданого духовенства Закарпаття залишалося під час угорських подій лояльним щодо радянської адміністрації й, відповідно до власної життєвої стратегії, засуджувало спроби встановлення в Угорщині «фашистської влади», вбачаючи у подіях Угорської революції 1956 р. загрозу власному існуванню й підтримуючи «допомогу» Радянського Союзу угорській контрреволюції [27, 88–89].

Молодим закарпатцям, особливо ужгородському студентству, яке уважно спостерігало за подіями у сусідній державі (закарпатці звично слухали угорське радіо, інформаційно-

аналітичні радіопередачі «Голосу Америки», «Бі-Бі-Сі», «Вільної Європи», «Свободи»), важко було не піддатися вільнолюбним гаслам близьких сусідів й учорашніх земляків. Окремі викладачі Ужгородського університету, колишні ветерани Другої світової війни, вже під час контрреволюційного придушення угорської революції 1956 р. й згодом негативно оцінювали силовий сценарій Москви [17, 299].

Реакція радянської верхівки, що побоювалася поширення «ревізійністських» настроїв та ймовірних масових виступів населення УРСР, була прогнозованою. Було взято курс на силовий сценарій й придушення інакомислення, щоправда, у значно ліберальнішій (у порівнянні зі сталінськими часами) формі – арешти застосовувалися лише щодо поодиноких найактивніших осіб й мали вибірковий характер. Зі студентами, які відверто або приховано виявляли симпатії до революційних подій у Польщі та Угорщині, влада розправлялася за звичним сценарієм – їх виключали з комсомолу, вищих навчальних закладів, а випускників позбавляли можливості продовжувати навчання в аспірантурі, робити наукову кар'єру. Такий «вовчий квиток» отримали упродовж 1956–1957 рр. чимало студентів вищих навчальних закладів республіки, зокрема Закарпатської області, як угорської, так і української національності [1, 37].

Різного роду репресій зазнала не лише студентська молодь Закарпаття угорської та української національностей. Тиск радянської репресивної адміністрації відчули на собі й угорці середньої й старшої генерації, пов'язані у минулому з режимом М. Горького, а відтак запідозрені у симпатіях до «заколотників» у Будапешті й виношенні планів відродження «Великої Угорщини».

В оперативно-чекістських повідомленнях стверджувалося, що «частина з цих елементів під час контрреволюційного пугчу в Угорщині помітно активізувала свою антирадянську діяльність, особливо в районах, які знаходяться в прикордонних районах з Угорщиною. Вони погрожували партійно-радянському активу, вели підривну роботу на виробництві, поширювали антирадянські листівки. Проти них було вжито відповідні заходи – 24 чоловіки заарештовано» [26, 4].

Висновки. Отже, влада серйозно відслідковувала настрої населення Закарпаття в період і після Угорської революції 1956 р., вдаючись до різноманітних заходів. Очевидно, їй вдалося залякати частину населення краю, дехто ж звично залишився байдужим. Однак з думкою деяких сучасних дослідників, що владі швидко вдалося опанувати становище, «оскільки на опозиціонерів навів страх візуальний образ непереможної сили» радянських військ, які наводнили восени 1956 р. Закарпаття, важко погодитися. Спротив режимові було лише призупинено. Зокрема, переважно співчутливо сприймали події на «історичній Батьківщині» закарпатські угорці. Серед українців Закарпаття, насамперед молоді, теж не бракувало осіб, які співчували визвольним й антикомуністичним прагненням угорських революціонерів, екстраполюючи угорські революційні гасла на ситуацію в УРСР. Особливо гостро ставилося питання щодо стану української мови і культури, статусу республіки в СРСР тощо. Окремі ж студенти Ужгородського університету у чергову річницю силового придушення радянськими військами Угорської революції 1956 р. на знак протесту одягали чорні (траурні) костюми з чорними краватками.

Список використаної літератури:

1. Бажан О. Реакція українського суспільства на події 1956 року в Угорщині / О. Бажан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. – Ужгород, 2007. – Вип. 18. – С. 32–38.
2. Бажан О. Угорська революція 1956 р. та її наслідки для України / О. Бажан // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – К., 2008. – Вип. 14. – С. 274–277.
3. Бендас С. Священники-мученики, сповідники вірності / С. М. Бендас, Д. С. Бендас. – Ужгород : Закарпаття, 1999. – 503 с.
4. Бураков Ю. В. Всесвітня історія. Новітні часи. 1945–1998 / Ю. В. Бураков, Г. М. Кипаренко, С. П. Мовчан. – К. : Генеза, 1999. – 400 с.
5. Велика радянська енциклопедія. – 2-е вид. – М. : Державне наукове видання «Велика Радянська Енциклопедія», 1973. – Т. 13.
6. Віднянський С. У «дружніх» обіймах Кремля. До 50-річчя Угорської революції 1956 року / С. Віднянський // Дзеркало тижня. – 2006. – № 40.
7. Всемирная история : в 12 т. / под ред. Р. Ф. Иванова. – М. : Мысль, 1979. – Т. 12. – 671 с.
8. Газін В. П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945–2002 роки) : навч. посібник / В. П. Газін, С. А. Копилов. – К. : «Либідь», 2004. – 624 с.

9. Голованов С. Всесвітня історія : навч. посібник / С. Голованов. – К. : Каравела, 2005. – 272 с.
10. Закарпаття 1919–2009 рр.: історія, політика, культура (україномовний варіант українсько-угорського видання) / під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець ; [редкол. : Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко]. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2010. – 270 с.
11. Известия. – 1956. – 14 декабря.
12. Codogni P. Rok 1956 / P. Codogni ; posłowie W. Roszkowski. – Warszawa : Prószyński i S-ka, 2006.
13. Король І. Угорська революція 1956 року: початок краху прорадянських тоталітарних режимів / І. Король. – Ужгород : В. Падяка, 2002. – 200 с.
14. Король І. Ф. Революція в Угорщині 1956 / І. Ф. Король // Карпатика. – Ужгород, 2001. – Вип. 10. – С. 176–185.
15. Капітан Л. Етнокультурний розвиток Закарпаття у контексті радянзації краю, 1944–1964 рр. / Л. Капітан. – К. : Вид-во «Варта», 2013. – 583 с.
16. Лавер О. Г. Війни та народонаселення країн світу в ХХ ст.: статистичне дослідження / О. Г. Лавер. – Ужгород : УжДШЕП, 2002. – 304 с.
17. Макара М. Спогад про угорські події 1956 р. / М. Макара // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Історія». – Ужгород, 2008. – Вип. 20. – С. 299–300.
18. Нежинский Л. Н. Очерк истории Народной Венгрии 1948–1962 / Л. Н. Нежинский. – М. : Наука, 1969. – 448 с.
19. Новейшая история зарубежных стран : Европа и Америка 1939–1975 / под ред. С. М. Стецкевича. – М. : Просвещение, 1978. – 575 с.
20. Олашин М. В. Лелекач Микола Михайлович (19.02.1907–06.09.1975) / М. В. Олашин // Енциклопедія історії України : у 10 т. / Інститут історії України НАН України ; редкол. : В. А. Смолій (голова) [та ін.]. – К., 2009. – Т. 6: Ла–Мі. – С. 104–105.
21. Ормош М. Ми не могли промовчати ... / М. Ормош // Старий замок. – 2006. – № 47. – С. 18–19.
22. Пронько В. А. Угорщина. Трагедія 1956 р. / В. А. Пронько // Український історичний журнал. – 1997. – № 5. – С. 67–79.
23. Snopek J. Ostrożne życie i męczeńska śmierć Imre Nagya / J. Snopek // Snopek J. Węgry: Zarys dziejów i kultury. – Warszawa, 2002. – S. 284–301.
24. Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО України), ф. 1, оп. 24, спр. 4265.
25. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 24, спр. 4285.
26. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 25, спр. 660.
27. Центральний державний архів вищих органів влади України (ЦДАВО України), ф. 4648, оп. 3, спр. 181.
28. Шишелина Л. Венгрия в Европе / Л. Шишелина // Международная жизнь. – 2005. – № 11. – С. 78–79.
29. Яровий В. І. Новітня історія країн Східної Європи. 40-ві – 90-ті роки ХХ ст. : курс лекцій : навч. посібник / В. І. Яровий. – К. : Либідь, 1997. – 269 с.

Одержано редакцією 22.01.2014
Прийнято до публікації 15.05.2014

Аннотація. *Капитан Л. И. События 1956 г. в Венгрии: эхо в Советском Закарпатье.* В статье освещено отголоски венгерских событий 1956 г. в Закарпатье и проанализировано общественное мнение, настроения интеллигенции края в контексте национальной политики советской власти.

Ключевые слова: Венгерская революция 1956 г., советская власть, население, Закарпатье

Summary. *Kapitan L. The events of 1956 in Hungary: the results in Soviet Transcarpathia.* The upshot of Hungarian events of 1956 in Transcarpathia, their influence on the public opinion, disposition of the intellectuals of the region in the context of national policy of Soviet authority are highlighted in the article. The author analyses the way of revolutionary events of 1956 in the neighboring Hungarian People's Republic was perceived by the citizens of the region; first of all by Hungarian minority and Ukrainian majority. The authority was managed to terrorize the part of Transcarpathian citizens. Some remained indifferent but the resistance to the regime was only pressed. Transcarpathian Hungarians sympathetically perceived the events on the «historical motherland». Among the Ukrainians of Transcarpathia, especially among the young people, were a lot of people who felt sympathy to liberation and anticommunist striving of Hungarian revolutionists extrapolating Hungarian revolutionary motto onto the situation in the USSR. The problems towards the position of the Ukrainian language and culture, the status of the USSR were the most urgent. On the regular anniversary of force revolution press some students of Uzhhorod state university wore suits with black ties as a symbol of protest. The republican and regional authority, taking into account tactical reasons and the results of Hungarian revolution of 1956, was forced to give expressive but less significant preferences to Hungarian people of Transcarpathia.

Key words: Hungarian revolution of 1956, Soviet authority, population, Transcarpathia